

7.11.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö

SUOMEN GERONOMILIITON LAUSUNTO LUONNOKSESTA, JOKA KOSKEE HALLITUKSEN ESITYSTÄ LAIKSI SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISEKSI

Lausunto

Yleistä lakiluonnoksesta

Suomen Geronomiliitto ry esittää näkemyksensä luonnoksesta, joka koskee hallituksen esitystä laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

Suomen Geronomiliitto pitää tärkeänä uuden sosiaalihuollon ammattihenkilölain säätämistä. Lain lähtökohdaksi on perustellusti otettu asiakkaiden oikeus hyvään sosiaalihuoltoon ja kohteluun. On erittäin tärkeää, että tämä on sidottu sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävien edellyttämään riittävään koulutukseen ja ammatilliseen pätevyyteen sekä tarkoituksenmukaisiin tehtävära-kenteisiin. Kannatamme sitä, että ammatinharjoittamisoikeudesta (laillistetut ammattihenkilöt) sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta säädetään laissa ehdotetulla tavalla. Ammattieettisistä velvollisuuksista säätäminen lakiluonnoksen mukaisesti vahvistaa sitä, että sosiaalihuollon asiakastyössä ja päätöksenteossa kiinnitetään huomiota perusoikeuksien toteutumiseen, asiakkaan asemaan ja oikeuksiin sekä hallintolain velvoitteisiin asiakkaiden kohtelusta ja viranomaisten toiminnasta.

Suomen Geronomiliitto ry keskittyy lausunnossaan kommentoimaan lakiluonnoksessa kuvattua vanhustyön ammattikorkeakoulutuksen tutkintoa (geronomi AMK ja YAMK) ja niiden tuottamaa osaamista sekä kelpoisuuksien määrittelyä.

Geronomi -tutkinto vastaa gerontologisen sosiaali- ja terveysalan työn osaamis- ja kehittämistarpeisiin

Sosiaali- ja terveysalan geronomi (AMK) -tutkinto varmistaa teoreettista ja menetelmällistä osaamista ammattieettiseen, tavoitteelliseen, osallistavaan ja dialogiseen moninaiseen asiakastyöhön yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa ikääntyneiden palvelujen piirissä. Asiakastyön osaaminen kattaa palvelutarpeiden arvioinnin ja palveluohjauksen osaamisen sekä varhaisen tuen että korjaavan työn näkökulmista.

Sosiaalisen ja terveyden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi geronomi (AMK) -tutkinnon suorittaneilla henkilöillä on valmiudet työskennellä ikääntyneiden palvelujen piirissä kehittäväällä ja tutkivalla työotteella sekä asiakas- ja verkostotyön eri tehtävissä että erilaisissa sosiaali- ja terveysalan työtä ja työyhteisöjä kehittävässä hankkeissa. Työn kehittämisen taitoihin liittyvät myös tutkinnon antama johtamisosaaminen, tuntemus palvelujen järjestämisen ja tuottamisen eri tavoista sekä perusvalmiudet yrittäjänä toimimiseen.

Tutkinto synnyttää myös kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista yhteiskunnallisen ja globaalin kehityksen ymmärtämiseksi ja niihin vaikuttamiseksi. Tavoitteena on yhdenvertaisuuden, ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen edistäminen ikääntyneiden näkökulmasta.

Geronomi (YAMK) -tutkinto tuottaa sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin laaja-alaisia erityisasiantuntijoita uudistamaan ja johtamaan kokonaisvaltaista asiakastyötä sekä sosiaali- ja terveysalan toimintakäytäntöjä ja palveluja. He toimivat erilaisissa ikääntyneille suunnatuissa sosiaali- ja terveysalan vaativissa asiantuntija-, esimies-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä. Monialaisen verkosto- ja yhteistyön osaajina heillä on valmiudet myös yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi ikääntyneiden parissa.

Työelämän palaute geronomien erityisestä osaamisesta on positiivista. Geronomikoulutuksen valtakunnallisuus ja laatu vastaavat hyvin myös tulevaisuuden työelämän tarpeisiin.

Täsmäosaamista gerontologiseen sosiaalialan työhön

Vanhustyön tutkinto-ohjelmasta valmistuva geronomi (AMK) on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto (210 op) ja koulutuksen pituus on 3,5

vuotta. Koulutus alkoi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuonna 1993 ja tällä hetkellä geronomeja koulutetaan Suomessa viidessä ammattikorkeakoulussa. Geronomeja on valmistunut vuoden 2013 loppuun mennessä noin 500 ja vuosittain näistä ammattikorkeakouluista valmistuu noin 80 geronomia.

Eurooppalaisessa tutkintojen viitekehysessä (Europen Qualifications Framework, EQF) ja siitä johdetussa kansallisessa tutkintojen viitekehysessä geronomi (AMK) -tutkinto sijoittuu tasolle 6 yhdessä alempien korkeakoulututkintojen kanssa ja geronomi (YAMK) -tutkinto tasolle 7 yhdessä ylempien korkeakoulututkintojen kanssa.

Tämä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto on työelämälähtöinen ja tuloksellinen ja se vastaa sosiaali- ja terveysalan osaamis- ja kehittämistarpeisiin. Geronomin asiantuntijuus rakentuu monitieteisestä gerontologisesta tiedosta sekä yksilön ikääntymiseen liittyvien tekijöiden ymmärtämisestä. Geronomilla on kyky käyttää ja soveltaa kokonaisvaltaisesti ja laaja-alaisesti gerontologista terveydenhuollon, sosiaalialan, hoitotyön ja kuntoutuksen asiantuntemusta ja osaamista vanhustyössä.

Geronomilla on juuri sellaista ainutlaatuista sosiaali- ja terveysalan kokoavaa osaamista, jota lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 15 §:ssä mainitulta palvelutarvetta arvioivalta henkilöltä ja 17 §:ssä vastuuhenkilöltä vaaditaan. Muutoinkin tässä laissa korostuvat sosiaalipalvelut. Perusteluissa todetaan, että laki edellyttää sosiaalialan osaamisen ja henkilöstön lisäämistä vanhuspalveluissa. Geronomi (AMK) tutkinnon tuottama kompetenssi soveltuu palveluohjaukseen, monialaiseen arviointiosaamiseen, kehittämiseen ja koordinointiin. Johtamis-, kehittämis- ja laadunhallintaosaamisessa korostuu gerontologisen tutkimuksen ja tiedon hyödyntäminen.

Geronomin (AMK) ydinosamista ovat siis gerontologinen osaaminen ja eettiset periaatteet, monialainen arviointiosaaminen ja toimiminen vanhustyön eri ympäristöissä, ohjausosaaminen, voimavaralähtöinen gerontologinen hoiva-, hoito- ja kuntoutusosaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen sekä johtamis-, kehittämis- ja laadunhallintaosaaminen.

Väestön ikääntyessä ja muistisairauksien lisääntyessä geronomien laaja-alainen sosiaali- ja terveysalan ainutlaatuisesti kokoava ammattitaito tulee huomioida ja hyödyntää, jotta voidaan taata mahdollisimman laadukkaat ja asiakaslähtöiset ikääntyneiden palvelut yhteiskunnassamme.

Satakunnan ja Seinäjoen ammattikorkeakouluissa on alkamassa mm. geronomeille suunnattu YAMK, koska sosiaali- ja terveysala erityisesti ikääntyneiden palveluja tuottaessa tarvitsee kehittäjiä. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto antaa mahdollisuuden hankkia taitoa ja tietoa toimintatapojen uudistamiseen ikääntyneiden palvelujen piirissä. Kehittäminen voi kohdistua sekä asiakastyön että palveluorganisaation käytäntöihin. Kehittämiseen pyritään kansalais- ja aluelähtöisestä näkökulmasta.

Oikeus harjoittaa geronomin ammattia

Lakiluonnoksen 8 §:n 2 momentissa ehdotetaan, että sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa geronomin ammattia henkilölle, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa. Tämä kuvaus on suppeampi kuin lain perusteluissa. Esi-tämme lakiluonnokseen tarkennusta tähän, jotta laki itsessään olisi informatiivisempi ja selkeyttäisi geronomikoulutuksen saaneen geronomin oikeutta harjoittaa ammattia. Suomen Geronomiliitto kannattaa lakiin samanlaista muotoa kuin 1 momentissa sosionomien kohdalla.

Lakiluonnoksessa ehdotetaan uutta ammattinimikettä geronomi. Nimike olisi identtinen tutkintonimikkeen kanssa. Geronomi -tutkinnon suorittaneet henkilöt työskentelevät nyt hyvin erilaisilla tehtävänimikkeillä. Geronomien tehtävänimikkeiden laajan kirjon voidaan katsoa perustelevan tutkintonimikkeen käyttöä ammattinimikkeenä. Ehdotettu lakiluonnoksen säännös on hyvä ja kannatettava.

Henkilöstö- ja tehtävärakenteita kehitettävä joustavasti

Sosiaalihuollon ammattihenkilölakiluonnoksen 1 §:ssä todetaan, että lain tarkoituksena on muun muassa edistää sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostamista asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen.

Lisäksi lakiluonnoksen 3 §:n 3 momentissa esitetään säädettäväksi, että sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakennetta ja tehtävien jakoa voidaan uudistaa ammattihenkilöiden osaaminen, ammattitaito ja koulutus huomioon ottaen, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä, mikäli se on perusteltua asiakkaiden palvelutarpeiden, työjärjestelyjen ja sosiaalipalvelujen tuottamisen kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriölle on säännösehdotuksessa varattu asetuksenantovaltuus antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämisestä.

Ehdotettu säännös liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan lakiluonnokseen (13 § 5 mom.), jossa tavoitteena on sosiaali- ja terveysalueiden kannustava ja ohjaava toiminta kuntien ja kuntayhtymien joustavien henkilöstö- ja tehtävärakenteiden kehittämiseen.

Myös sosiaalihuoltolakia koskevan hallituksen esityksen (HE164/2014 vp) nykytilan arvioinnissa tuodaan perustellusti esille tarve kehittää sosiaalihuollon tehtävärakenteita sosiaalihuollon palvelujen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi ja alan henkilöstövajeiden vähentämiseksi.

Näin uudistettavana olevassa sosiaalihuollon lainsäädännössä tarvetta henkilöstö- ja tehtävärakenteiden joustavalle kehittämiselle perustellaan asianmukaisesti niin asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaamisella kuin työjärjestelyillä ja sosiaalipalvelujen tuottamisella. Perusteltua onkin ehdotetulla tavalla varata sosiaali- ja terveysministeriölle asetuksenantovaltuus tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämisestä.

Suomen Geronomiliitto ry haluaa tuoda esiin, että sosiaalihuollon henkilöstö- ja tehtävärakennetta kehitettäessä ja siitä mahdollisesti säädettäessä on huomioitava myös erilaisiin alueellisiin ja paikallisiin osaamis- ja palvelutarpeisiin vastaaminen. Kunnille ja niiden yhteenliittymille sekä muiden nykyisten ja tulevien sote-alueiden organisaatioille on varmistettava mahdollisuus hyödyntää tämä sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kokonaisuudessaan tuottama ikääntymisen ja ikääntyneiden palvelujen asiantuntijaosaaminen. Tämä tapahtuu joustavilla ja tarkoituksenmukaisilla sosiaalihuollon laadun ja vaikuttavuuden varmistavilla ratkaisuilla, jotka vastaavat niin toimijoiden kuin asiakkaiden tarpeita sekä käytettävissä olevia voimavaroja myös tulevaisuuden kasvavien ja monimuotoistuvien palvelutarpeiden näkökulmasta.

Ikääntyneiden palveluiden henkilöstö- ja tehtävärakenteita kehitettäessä geronomi (YAMK) -tutkintojen tuottama sosiaali- ja terveysalan asiantuntijaosaaminen erityisesti gerontologisen sosiaalihuollon esimies-, johtamis- ja kehittämistehtäviin on hyödynnettävissä vielä nykyistä tehokkaammin.

Geronomien osaaminen lisää laatua ikääntyneiden palveluihin

Geronomit hakeutuvat suorittamaan yliopistoon tutkinto-opiskelijoiksi sosiaalityön, gerontologian, sosiaaligerontologian tai sosiaali- ja terveysalan opintoja. Heidän kohdallaan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamis- ja tunnustamismenettely (AHOT) olisi kestävä ratkaisu. Geronomeja hyödynnetään lisääntyvässä määrin gerontologisessa sosiaalialan työssä ja lakiluonnoksen peräänkuuluttamat asiakkaiden palvelutarpeiden mukaiset tehtävärakenteet soveltuvat hyvin geronomin kompetenssiin. Alan työvoimapula sekä geronomien ammattikorkeakoulutasoinen ja kokonaisvaltainen gerontologinen arviointiosaaminen saataisiin näin paremmin hyödynnettyä tuotettaessa laadukkaita ikääntyneiden palveluja.

Lisätietoja antaa varapuheenjohtaja Anna Puustelli-Pitkänen.

Mari Salminen
puheenjohtaja
Suomen Geronomiliitto ry
mari.salminen@suomengeronomiliitto.fi
anna.puustelli-pitkanen@suomengeronomiliitto.fi

Anna Puustelli-Pitkänen
varapuheenjohtaja
Suomen Geronomiliitto ry